

48. Şair Abdî'nin manzumelerinde Hz. Peygamber¹**Mahmut Askeri KÜÇÜKKAYA²****APA:** Küçükkaya, M. A. (2023). Şair Abdî'nin manzumelerinde Hz. Peygamber. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 790-807. DOI: 10.29000/rumelide.1405797.**Öz**

Şair Abdî 1857 yılında Urfa'da doğmuştur. Dönemin önemli eğitim kurumlarından Dabakhane Medresesinden sonra gittiği Rüşdiye'den mezun olmuştur. Tahsil hayatını bitirdikten sonra memuriyete başlamıştır. Birçok yerde kâtiplik görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinden dolayı devlet adamlarıyla yakın çalışma ve tanışma imkânını elde etmiştir. Yazdığı şiirlerden dolayı dikkatleri üzerine çekmiştir. Urfa'da sevilen ve sayılan bir şahsiyet olarak ün yapmıştır. Tek olan oğlunun ölümünden duyduğu üzüntü ve sıkıntıdan dolayı titreme illetine yakalanmıştır. Hayatı zorluk içinde geçmiştir. Kalem tutamadığı için şiirlerini kendisi yazamamış, arkadaşlarına yazdırmıştır. Gazel, na't, mersiye, mesnevî ve murabba'ları ihtiva eden Divânçe mahiyetindeki şiirleri basılmıştır. Şair Abdî 1941 yılında Urfa'da vefat etmiştir. Şiirlerinde ilâhî aşk, Peygamber sevgisi, hasret, aşk, yalnızlık, ahiret, cennet, cehennem, ibâdet gibi konuları ele almıştır. Şair Abdî, Divân edebiyatından etkilenen bir isimdir. Fuzulî, Vehbî, Koca Rağıp Paşa, Fehim, Urfalı Nabî, Bakî gibi şairlerin şiirlerine nazire yazan bir şair olarak değerlendirilmektedir. Şair Abdî'nin şiirlerinde en fazla işlediği konuların başında Peygamber sevgisi gelmektedir. Bu çalışmada Şair Abdî'nin manzumelerinde Hz. Peygamber hakkındaki görüş ve düşünceleri incelenmeye çalışılmıştır. Hz. Peygamber'in peygamberlik ciheti, isimleri, sıfatları, Hz. Peygamber sevgisi, mucize, mi'rac, ravza-i mutahhara, şefaath talebi ve Ehl-i Beyt hakkındaki beyitleri incelenmiştir. Bu makale Mehmet Emin Ertan tarafından yayımlanan Urfalı Şair Abdî adlı kitapta yer alan manzumelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Peygamberlik, Na't, Şair Abdî, Peygamber sevgisi, Peygamberin sıfatları

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.**Finansman:** Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.**Telif Hakkı & Lisans:** Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.**Kaynak:** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.**Benzerlik Raporu:** Alındı – Turnitin, Oran: %9**Etik Şikayeti:** editor@rumelide.com**Makale Türü:** Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 25.10.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1405797**Hakem Değerlendirmesi:** İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü / Dr., Harran University, Faculty of Theology, Department of Islamic History and Arts (Şanlıurfa, Türkiye), mahmutaskeri@hotmail.com, **ORCID ID:** 0000-0001-5600-6450, **ROR ID:** https://ror.org/057qfs197, , ISNI: 0000 0004 0595 7821, Crossreff Funder ID: 501100007071

Adres | Address*RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**RumeliDE Journal of Language and Literature Studies***e-posta:** editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124**e-mail:** editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

In the poems of the poet Abdî, Hz. Prophet³

Abstract

Poet Abdî was born in Urfa in 1857. He graduated from Rüşdiye, which he attended after Dabakhane Madrasa, one of the important educational institutions of the period. He started working as a civil servant as soon as he finished his education. He worked as a clerk in many places. Because of these duties, he had the opportunity to get close to and meet statesmen. He attracted attention because of the poems he wrote. He became famous as a loved and respected person in Urfa. He suffered from paralysis and tremors due to the sadness and distress he suffered due to the death of his only son. He passed his life in difficulty. Since he could not hold a pen, he could not write his poems himself, but had his friends write them. His poems in the nature of Divançe, including Gazel, Na't, Elegy, Mesnevi and Murabba, were published in Turkish alphabet. Poet Abdî passed away in Urfa in 1941. In his poems, he discussed topics such as Divine love, Prophet's love, longing, love, loneliness, afterlife, heaven, hell and worship. Poet Abdî is a poet influenced by Divan literature. He is considered as a poet who wrote parallels to the poems of poets such as Fuzulî, Vehbî, Koca Rağb Pasha, Fehim, Urfa'lı Nabî and Bakî. The love of the Prophet is one of the most frequently discussed topics in poet Abdî's poems. In this study, Hz. His views and thoughts about the Prophet were tried to be examined. Hz. The prophethood aspect of the Prophet, his names, attributes, Hz. Love of the Prophet, miracle, ascension, ravza-i mutahhara, request for intercession and Ahl al-Bayt were examined. This article was prepared using Mehmet Emin Ertan's listed poems in the book titled şair Abdî from Urfa.

Keywords: Prophethood, Na't, Poet Abdî, Love of the Prophet, Attributes of the Prophet

Giriş

şair Abdî'nin asıl adı Seyyid Mustafa olup 1857 yılında Urfa'da doğdu. Babası Hacı Abdî-zâde Emin Efendi'dir. Buhara'dan Urfa'ya yerleşen Peygamber soyundan gelen Molla Musa-zâdeler diye bilinen bir aileye mensuptur (Ertan, 1997: 13 ve Saraç,1986: 7-8).

şair Abdî, ilk eğitimine 1870 yılında Urfa'da bulunan Dabakhane Medresesi'nde başlamıştır. Bu medresede iki yıl okuduktan sonra Rüşdiye'ye kaydoldu. Rüşdiye'yi birincilikle bitirmiştir. Mezun olduktan sonra Urfa Tahrirat Kalemî Mübeyyizliği ve Müsevvitliği görevlerinde bulunmuştur. Daha sonra Harran Tahrirat Müdür Vekilliği, Hakkâri Tahrirat Müdürlüğü ve Maraş İdare Meclisi Baş Kâtipliğini yapmıştır. Otuz yaşında iken 1887 yılında Hâc ibdetini yerine getirmek üzere Hicâz'a gitmiştir (Saraç, 1986: 7-8. akt. Alpay, B. *şanlurfa şairleri* (1986). şair Abdî, Urfa'da "Karahekimler" diye bilinen aileden bir hanımefendi ile evlenmiş ve Emin isminde bir oğlu olmuştur. İyi bir eğitim alan oğlu daha sonra Osmanlı Ordusunda "Üsteğmen" rütbesiyle görev almıştır (Ertan, 1997: 14).

³ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 9

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 25.10.2023-**Acceptance Date:** 20.12.2023-**Publication Date:** 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1405797

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

Şair Abdî, yazdığı şiirlerinden dolayı kısa sürede Urfa'da tanınan ve saygı gösterilen bir kişi olmuştur. Urfa'ya gelen Süleyman Nazif'in babası, Vali Said Paşa tarafından 1893 yılında Halep'e götürüldü. Bir yıl Halep'te kalan Şair Abdî, Halep Vilayet Gazetesini çıkarıp yöneticiliğini yapmıştır (Ertan, 1997: 13 ve Saraç, 1986: 7-8). Vali Said Paşa, Elâzığ, Diyarbakır, Halep ve Mardin Valilikleri görevlerinde bulunmuştur (Gür, 2010: 92-94).

Şair Abdî, İstanbul'da bir keşif için çıktığı görevde attan düşme sonucu vefat eden oğlunun haberini aldıktan sonra Halep'teki görevinden ayrılarak Urfa'ya dönmüştür. Oğlunun ölümü nedeniyle çok üzümüştür. Bu üzüntüden dolayı felç geçirmiştir. Belli bir zaman geçtikten sonra titreme hastalığına tutulmuştur. Ellerin titremesi sebebiyle şiirlerini kendisi yazamamış, dost ve arkadaşlarına yazdırmak zorunda kalmıştır.

Şair, yalnızlık ve hastalık ile iç içe yaşamıştır. Bir beytinde gümüş tenli olarak vasıflandırdığı oğlunu kaybetmesinden dolayı bedeninin ruhsuz bir ceset gibi olduğunu, yalnızlık evinde ancak oğlunun hayaliye yaşadığını ifade etmiştir:

Geçti eyyâm-ı hayâtım sensiz ey sîm-tenim
Gitti ruhum kuru bir kalıba döndü bedenim
Bu mihen-hânedan bi'llâhi enisim sensin
Senden özge var mıdır kimse hayâlimde benim 160/1-2

Bir başka beytinde oğluna duyduğu sevgi ve özlem ateşinin şiddetinden bedeninin yandığını, sahip olduğu parlaklık ve güçlülüğü kaybettiğini söyler. Ayrılık ateşinin şiddetiyle yerinde duramadığını, eridiğini, gömleğinden başka kendisine yakın bir dostu olmadığını anlatır:

Öyle bir nâr-ı muhabbet ile yaktın ki benim
Tâb-ı tâkından eser kalmadı cismimde benim
Şiddet-i hükm-i harâret bi-sükûn etti beni
Eridim gayri bana yâr olur pirehenim 156/1-2

Şair Abdî'nin bilinen bütün şiirlerini ele alan çalışma yukarıda da belirttiğimiz gibi Mehmet Emin Ertan'ın *Urfalı Şair Abdî* adlı kitabıdır. Ertan, şairin yazma halindeki manzumelerini Ahmet Portakal'ın vasıtasıyla elde etmiş ve tıpkıbasımıyla birlikte Latin harfleriyle yayımlamıştır. “ Bu çalışmaya göre şairin 193 manzumesi olup bunların dağılımları şöyledir: 27 kaside, 4 murabba, 2 mesnevî, 163 gazel” (Bektaş 2020: 127). Çalışmamızın temel kaynağı da ismi geçen eser oluşturmaktadır. Makalede kullanılan ilgili beyitler kitabın sayfa ve beyit numarası yazılarak verilmiştir. Yine şair Abdî ile ilgili Adil Saraç tarafından yapılan çalışmadan da istifade edilmiştir.

Şair Abdî, Divan edebiyatı geleneğinden etkilenen ve bu geleneği sürdüren bir şairdir. Dolayısıyla onun manzumeleri, Klasik edebiyatta kullanılan nazım şekillerine göre yazılmıştır. Yazılan manzumeler Divân'dan ziyade bir Divânçe mahiyetindedir (Ertan, 1997: 15). Okuduğu ve dinlediği divan şiirlerinin tesiri altında kaldığından şiirleri bu minval üzere değerlendirilmektedir. Fuzulî (ö.1556), Bakî (ö.1600), Fehim (ö.1648), Urfalı Nabî (ö.1712), Koca Rağıp Paşa (ö.1763), Vehbî (ö.1809) gibi şairlerin şiirlerine nazire yazan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır (Saraç, 1986: 9-10). Manzumelerinin çoğu aruzun fâilâtün/fâilâtün, fâilâtün/ fâilün ve mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün ile Mefûlü/mefâilü, mefâilü, fâilün kalıbıyla yazılmıştır.

Şair Abdî, Urfa'da sevilen ve saygı gösterilen bir aileye mensup olmasından dolayı bizzat kendisi de hürmet gören biriymiş. Mensup olduğu Molla Musa-zâdeler ailesi hakkında Urfa'da bir menkıbe anlatılır. Bu menkıbeye göre Urfa'nın bir köyünde üç kardeş yaşamaktadır. Bu kardeşler çiftçilikle uğraşırlar. Harman zamanı buğdaylarını bölüşür üç küme haline getirirler. Küçük kardeşleri gece yarısı

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

gelip “büyük ağabeyim evlidir, çok çocuğu var, benden daha çok ihtiyacı var” diyerek kendi payı olan buğdayını ağabeyinin kümesinin üzerine ekler. Kimse görmeden oradan uzaklaşır. Biraz sonra ortanca kardeş gelir “küçük kardeşim hala bekârdır, evlenebilmesi için onun daha çok ihtiyacı var” diyerek kendi payını kardeşinin kümesine atar. Daha sonra büyük ağabeyleri gelir “ben evliyim, çoluk çocuğum var, kardeşlerimin daha çok ihtiyacı var” diyerek kendi buğdayını kardeşlerinin kümelerine ekler. Sabah gelip baktıklarında büyük bir buğday kümesini görürler. Hiç kimse buğdaydan almak istemez. Herkes bir başkasının buğdaydan almasını ister. Hiç kimse almayınca, ortak bir kararla buğdayın satılıp bir cami yapmaya karar verirler. Kardeşler “İhlâsiye Câmii” adında bir cami yaptırırlar. Hem “İhlâsiye” hem de “Kardeşler Câmii” olarak bilinen bu Camii halen Urfa'nın merkezinde Yıldız Meydanı denilen yere yakın ibadete açık bulunmaktadır. İhlâsiye Câmii'nin kitabesinde aşağıdaki ibare yazılıdır.

Sâlik-i râh-ı Hüdâ Hazret-i Molla Musa
Yaptırdı Câmi-i İhlâsiyeyi edip haşiye
Harf-i menkût ile dedim târihin
Ehl-i tevhide sezâ Câmi-i İhlâsiye Hicri 1032

Ayrıca Urfa'da Bediüzzaman Mezarlığının “Tılfındır Tepesi”nde pembe mermer ile yapılmış bir mezarın üzerinde de şu ibâre bulunmaktadır:

“Bâni-i Câmi-i İhlâsiye
El-Hâc Molla Mûsâ” (Saraç,1986: 5-6).

şair Abdî, çok zeki ve hafızası kuvvetli biriymiş. İrticalen aşağıdaki hicviyeyi söylemesi onun zekâsının ne kadar mükemmel olduğunu gösterir:

Hümâ uçtu yuvasından yerine koydular bûmu
Görenler dediler hayfâ hümâ dediğiniz bu mu? (Saraç,1986: 9). ‘

şair Abdî, 1941 yılında Urfa'da vefat etti. Kabri “Harran Kapı Mezarlığı”ndadır (Ertan,1997: 14). Urfa'da çok sevilen şairimizin adıyla “Eyyübiye” İlçesinde bir ilkokul yapılmıştır.

Bu makalede şair Abdî'nin; Hz. Peygamber hakkındaki duygu ve düşünceleri, sevgisi, sıfatlarını, özelliklerini ve ehl-i beytini na't ve diğer manzumelerinde dile getirdiği beyitleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır.

1. şair Abdî'nin na'tlarında Hz. Peygamber

şair Abdî'nin Divânçe'sinde ilâhî aşk, Peygamber sevgisi, tefekkür, ibadet, ölüm, yalnızlık, hasret ve muhabbet duyguları ön plandadır. Yazmış olduğu na'tlarda Hz. Peygamber sevgisi ve anlayışı O'nun düşünce hayatının merkezî noktasını teşkil eder. şair Abdî, na't türünde ele alınan konuların pek çoğunu dile getirmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v)'in nübüvveti, isimleri, sıfatları, mucize, miraç, şefaât talebi, ravza-i mutahhara ve ehl-i beyt gibi konuları yazdığı görölmektedir.

2. Hz. Muhammed (s.a.v)'in peygamberliği

Haber getiren kişi olarak bilinen Peygamber kelimesi eski Türkçe'de yalvaç (yalavaç) olarak ifade edilmiştir. Aslı Farsça olan Peygamber kelimesinin anlamı, Allah'tan aldığı emir ve nehiyleri insanlara tebliğ eden kişi demektir. Kur'an-ı Kerim'de peygamber; nebi, resûl ve mürsel olarak geçmektedir (Yavuz, 2007: 257-262). Peygamberlik; Allah ile Allah'ın kulları arasında dünya ve ahiret ile ilgili ihtiyaçların bildirilmesi ve giderilmesi için yerine getirilen elçilik görevidir (İsfahânî, “nb'e” md). Allah'ın buyruklarını tebliğ etmek için her ümmete peygamber gönderilmiştir. Kur'an-ı Kerimde bu husus hakkında: “Her ümmetin bir peygamberi olmuştur. Onlara peygamberleri geldiğine göre aralarında olup bitenler hakkında adaletle hüküm verilir, haksızlığa uğratılmazlar” (Yunus:10/47)

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

buyurulmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v)'in Peygamber olarak gönderildiğine dair: “ *And olsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık içinde bulunuyorlardı.*” (Al-i İmrân: 3/164).

Şair Abdî, Allah'ın diğer kavim ve insanlara peygamber gönderdiğini ama Hz. Muhammed (s.a.v)'i sadece bu ümmete ihsan ettiğini söyler:

Akvâma Hudâ bâ's-ı Rüsûl eyledi ammâ
Mahzâ seni bu ümmet için eylemiş ihsân 60/3

Bâ's-ı rüsûl, peygamber olarak görevlendirme manasındadır. Bi'set kelimesi bir kulun peygamber olarak vazifelendirilmesi anlamında kullanılır. Özel olarak bu kelime Hz. Muhammed (s.a.v)'in peygamberlikle vazifelendirilmesi için kullanılan bir terimdir (Kazancı, 1992: cilt 6/217).

Allah, insanlara doğru yolu göstermeleri için her kavme peygamber göndermiştir. Eğer peygamberler olmasaydı toplumlar doğru yolu bulamazlardı (Yavuz, 2007: 279-285). Şair Abdî'de her topluma peygamber gönderildiğini, ancak Hz. Muhammed (s.a.v) gibi bir Resul'un gelmediğini söyler:

Her kavme Hakk irsâl-ı Resûl eyledi ammâ
Zâtın gibi bir şâh-ı Rüsûl gelmedi aslâ 51/4

Şair Abdî, nübüvvet makamı ve Resullerin şahı olarak vasıflandırdığı Hz. Peygamber'in temiz soyuna işaret eder. O'nun güzel ahlak ve edebî kaynağı olmasının yanında dünya ve ahiret saadetinin güneşi olduğunu aşağıdaki beyitte dile getirir:

Ey şâh-ı Rüsûl pâk neseb fahr-ı risâlet
Ve'y kân-ı edeb matla-ı hurşîd-i sa'adet 40/1

Şairimiz, nübüvvet mührüne de işaret etmiştir. Hatm-i nübüvvet'de denilen nübüvvet mührü; Hz. Peygamber'in sol kürek kemiğine yakın, keklik veya güvercin yumurtası kadar, kırmızı renkte olup ele gelecek belirginlikte bir et parçasıydı (Yardım, s. 74; Ahatlı, 2001, sayı 3, s. 282). Şairimiz, nübüvvet mührünün sahibi ve apaçık dinin tebliğcisi olan Hz. Peygamber'in güzel simasının yanında merhamet, hayâ ve edep sahibi olduğuna işaret eder:

Sahib-i mühr-ı nübüvvet hâmi-i din-i mübin
Ey melek siret halîm ü hâ'iz kân-ı hayâ 42/4

Cahiliyye dönemindeki zulüm ve cehalet karanlığının Hz. Muhammed (s.a.v)'in nuruyla ortadan kalktığını belirtir:

Zulmet ü cehl-i dalâlet kablamışken âlemi
Ya Muhammed nûr-ı pâkin âleme verdi ziyâ 42/3

İslamiyet'in doğru anlaşılması ve yaşanmasında tek rehberin ümmetin göz nuru ve iki cihanın baş tacı Hz. Peygamber olduğuna işaret edilir:

Râh-ı Hak'da ehl-i imanın yegâne rehberi
Kurretü'l-'ayn-ı ümemdir dü cihânın serveri 43/1

Hz. Muhammed (s.a.v)'e peygamberlik geldikten sonra bazı Yahudi ve Hristiyan din adamları zarar vermek istediler. Buna karşın bazı papaz ve rahipler de Kitâb-ı Mukaddes ve diğer dini belgelerde okuduklarına dayanarak iman edip İslamiyet'i seçtiler (Okay, 1992: 548-549). Hz. Peygamber'in ilk eşi Hz. Hatice'nin, Hanîf dinine mensup Varaka b. Nevfel isminde bilgili bir amcazâdesi vardı. Varaka b. Nevfel, eski dinler hakkında malûmatı olan, İncil, Tevrat okuyan ve İbranice'yi bilen biriydi. Varaka b.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Nevfel, vahyin geldiği ilk günlerde Hz. Peygamber'e şöyle demişti: "Sana büyük müjdelere olsun. Sen Hz. İsa'nın müjdesini verdiği son Peygambersin. Sana gelen melek daha önce Hz. Musa'ya gelen Cibril'dir. Ah! Keşke genç olsaydım. Kavminin seni Mekke'den çıkaracakları günde sana yardım edebilseydim" demiştir(Yücel, 2012: 49).

şair Abdî, birçok papaz ve rahibin okuduğu mukaddes kitaplarda Hz. Peygamber'in ismini ve geleceğine dair bilgilere sahip olduklarından İslamiyet'i tam bir ihlasla kabul ettiklerini söylemektedir:

Gördü kütüb-i Münzelede nâm-ı şerifin
İhlâs ile İslâm'ı kabûl eyledi rûhbân 60/5

2.1. Resûlullâh

şair Abdî, İslamiyetin tek rehberi ve müminlerin mürşidi olan Hz. Peygamber'i cennet bağında bulunan gül goncasının kokusu olarak vasıflandırmıştır:

şemîm-i gonce-i bâğ-ı ârâsın yâ Resûl'Allâh
Yegâne mürşid-i râh-ı Hudâ'sın yâ Resûl'Allâh 57/1

şairimiz, Resulüllah'ı peygamberlik rütbesiyle risâlet tahtının padişahı, fakir ve masumların sığınağı olarak aşağıdaki beyitte dile getirmiştir:

O rütbe muhterem sen ki şehâ taht-ı risâletde
Mu'azzez melce-i bây [u] gedâsın yâ Resûl'Allah 57/2

2.2. Resul-i Ekrem

şair Abdî, Allah'ın kırmızı gülün kokusunu inci tanesi gibi olan Resul-i Ekrem (s.a.v)'in terinden yarattığını söylemektedir. şair Abdî, *es-Selâm* adlı şiirinde Hz. Muhammed (s.a.v)'i nimet bahçesinin güzel kokulu gülü şeklinde vasıflandırmıştır. Tasavvufta gül sembolü Hz. Muhammed (s.a.v)'i temsil eder. Gül, rengi ve kokusu itibariyle çeşitli güzel şeylere benzetilir. Bu benzetmenin başında gülün Peygamberimize benzetilmesi gelir (Kurnaz, 1996: 219-222).

Dürr-i yektâyı terinden ol Resûl-i Ekremin
Hazret-i Mevlâ yaratdı bûy-ı verd-i ahmerî 43/2

şair, nurdan yaratılmış olan Hz. Peygamber'in inananlara Allah'ın ikramı, edep kaynağı ve marifet hazinesi olduğunu ifade eder:

Ey nûr-ı mücessem kerem-i Hâlık-ı zî-şân
V'ey kân-ı edeb cevher-i gencine-i irfân 60/1

2.3. Resûl-i Kibriyâ

Hz. Peygamber'i, Resûllerin şahı ve Allah'ın nuru olarak vasıflandıran Abdî, ümmetin karanlıklarda kalmayacağını söyler:

Kalır mı ümmetin zulmette ey şâh-ı Rûsul hâşâ
Resûl-i Kibriyâ nûr-ı Hudâ'sın yâ Resûl'Allâh 57/3

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah'ın sevgili peygamberinin, maneviyat ve fazilet sahiplerinin göz nuru olduğu ifade edilir:

Merhaba ey nûr-ı 'ayn-ı kümmelin-i evliyâ
Ey Resûl-i Kibriyâ ey Rahmeten li'l-'âlemîn 47/2

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

2.4. Habib-i Kibriyâ

Şair Abdî bir beytinde Hz. Peygamber için Habib-i Kibriya tamlamasını kullanır. “Kibriyâ” kelimesi Cenab-ı Hak için kullanılır (Sami, 1317: 1142). Allah’ın habibi ve sevdiği olan Peygamberimize gönülden ve içtenlikle binlerce salât ve selam eder:

Abid-i hak-i derinden ey Habib-ı Kibriyâ
Ekmel-i ta’zim ile olsun hezârân es-selâm 39/7

Abdî, Allahın habibi olarak tanımlanan Habib-i Kibriyâ terimiyle Hz. Peygamber’i belağat bağının bülbülü şeklinde vasıflandırmıştır. Ayrıca, Hz. Peygamber’i gerçek saadetin kaynağı ve bütün enbiyânın önde geleni olarak ifade etmiştir:

Bülbül-i bâğ-ı belağât ey Habib-ı Kibriya
Menba’-ı feyz-i sa’âdet şehsüvâr-ı enbiyâ 42/1

2.5. İmâmü'l-Müttakîn

Şair, samimi ve takva sahibi müminlerin rehberi olan Hz. Peygamber’i “İmâmü'l-müttakin” tamlaması şeklinde vasıflandırmıştır:

İmâmü'l-müttakindir zât-ı pâkım efdaliyetde
Gürûh-ı mü'minine muktedâsın yâ Resul'Allâh 57/4

2.6. Mahbûb-ı Hudâ

Mahbûb-ı Hudâ, Allah’ın mahbubu/sevgilisi anlamına gelir. Abdî, Hz. Peygamber’in günahkârların affedilmeleri için yalvarıcı olduğunu, şefaatin kaynağı ve Allah’ın habibi olduğunu da aşağıdaki beyitte belirtir:

Diler Abdî şefâ'at yâ Şefi'ü'l-müznibin senden
Şefâ'at kâni mahbûb-ı Hudâ'sın yâ Resul'Allâh 57/5

2.7. Nebiyy-i Muhterem

Abdî, Hz. Peygamber’i varlık âleminin kendisiyle övündüğü ve insanlığın en şerefli olarak nitelendirmiştir:

Es-selâm ey eşref-i Âdem Nebiyy-i Muhterem
Es-selâm ey fahr-ı âlem şâh-ı ümmet es-selâm 44/4

Bir başka beytinde Hz. Peygamber’in, ümmetin gözbebeği ve Allah’ın nurunun aydınlığı olduğunu dile getirirken, Allah’ın müstesna olarak yaratmış bir Nebi olduğunu ifade etmiştir:

Sun’-ı mümtâz-ı Hudâ'sın ey Nebiyy-i muhterem
Pertev-i nûr-ı Hudâ'sın kurretü'l-'ayn-i ümem 48/1

2.8. Rahmeten li'l- 'Alemin

Peygamberimiz (s.a.v)’in âlemlere rahmet olarak gönderildiği Kur’an-ı Kerim’de: “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” (Enbiyâ 21/107) şeklinde bildirilmiştir. Şair Abdî de Peygamberimiz (s.a.v)’in âlemlere rahmet olarak gönderildiğini bir beytinde şöyle dile getirmiştir:

Ey risâlet burcunun mâh-ı müniri ezheri
Rahmeten li'l-âleminsin enbiyânın serveri 55/1

3. Hz. Peygamber’in isimleri

Şair Abdî, manzumelerinde Hz. Peygamber’in dört ismini ve bir lakabını zikretmiştir.

Adres	Address
<i>RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi</i>	<i>RumeliDE Journal of Language and Literature Studies</i>
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

3.1. Muhammed

Hız. Peygamber'in en çok bilinen ve sùylenen ismidir. Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimiz (s.a.v)'in bu ismi řùyle geçmektedir: “*Muhammed yalnızca bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçti...*” (Al-i imrân: 3/144). şair, Hız. Peygamber'e hitaben “Yer ve gökler senin varlığından dolayı ne kadar gıpta etseler de uygundur. Çünkü Hız. Muhammed (s.a.v)'in temiz ve mùberrâ varlığından dolayı dùnyanın şeref bulduğunu” sùyler:

Gıbtadâr olsa sezâdır çün zemîn ü âsumân
Yâ Muhammed cism-i pâkinle şeref buldu zemîn 47/5

3.2. Mustafa

Hız. Peygamber'in bilinen isimlerinden biri de “seçilmiş” anlamına gelen Mustafa'dır. şair Abdî, şiirlerinde Mustafa ismini de zikretmiştir. Bir beytinde enbiyanın öncüsü ve hakikat yolunun mürşidi olarak andığı Hız. Peygamber (s.a.v)'e “Ya Muhammed Mustafa canım sana fedâ olsun” diye seslenir:

Mürşid-i râh-ı hakikat şehsüvâr-ı enbiyâ
Ya Muhammed Mustafa olsun sana canım fedâ 41/4

Bir başka beyitte: Büyük susuzluğun çekildiği mahşer gününde ümmetinin suya kanması için Hız. Mustafa (s.a.v)'e kevser suyunun verildiğini belirtir.

Teşne-gâh-ı mahşeri sirâb için verdi Hudâ
Mustafa'ya cennet-i a'lada âb-ı kevseri 43/6

şair, aynı duygu ve düşüncelerini başka şekilde de dile getirir. “Mahşer gününde susuzluk çeken ümmetinin susuzluğunun giderilmesi için Hız. Muhammed Mustafa'ya çok miktarda Kevser suyu” verildiğini sùyler:

Teşnegân ümmetin çün yâ Muhammed Mustafa
Rûz-ı Mahşerde sana çok verdi âb-ı Kevseri 55/2

3.3. Ahmed

Ahmed “herkesten en fazla şükreden, hamd eden ve herkesten daha fazla övülen” anlamına gelip hamd kökünden ism-i tafıldir (Fayda, 1989: 29). Hız. Peygamber'in Ahmed ismi Kur'an-ı Kerim'de: “*Meryem oğlu İsbâ da řùyle demişti: “Ey İsrâiloğulları! Bilin ki benden nceki Tevrat'ı doğrulamak ve benden sonra gelecek Ahmed isimli elçiyi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş elçiyim”*” (es-Saf: 61/6) şeklinde geçmektedir. Bazı kaynaklarda, Hız. Peygamber'in doğumundan önce annesine Ahmed isminin verilmesinin emredildiği kaydedilmiştir (İbn Sa'd, 1388/1968, I: 98-99). şair Abdî Peygamberimiz (s.a.v)'i, Ahmed ismiyle anmış, marifet denizinin incisi ve şanı yüce yetki sahibi şeklinde ifade etmiştir:

Es-selâm ey gevher-i yektâ-yı bahr-ı ma'rifet
Es-selâm ey Ahmed-i Muhtâr-ı zî-şân es-selâm 39/5

4. Hız. Peygamber'in sıfatları

Abdî, Peygamberimiz (s.a.v)'in pek çok yönünü en güzel şekilde tanıtmak için sùylenmiş olan çeşitli ifadeleri dile getirmiştir. Hız. Peygamber'e derinden beslediği sevgisini bu tabirlerle anlatmaya çalışmıştır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

4.1. Eşref-i Mahlûk-ı Yezdân

Şair Abdî, “*Es-selâm*” redifli manzumesinin ilk beytinin birinci mısraında Peygamber Efendimiz (s.a.v)’i “eşref-i mahlûk-ı Yezdân” olarak tanıtır. Peygamber’imizi Allah’ın yarattığı bütün varlıkların en şerefli olarak vasıflandırır:

Es-selâm ey eşref-i mahlûk-ı yezdân es-selâm 39/1

4.2. Nûr-ı Çeşm-i Ehl-i İslâm

“Çeşm” terimi, edebiyat ve tasavvufta sembol olarak kullanılan bir ifadedir. Çeşitli anlamlar ihtiva eder. Ama daha çok “göz” anlamında dile getirilir (Yazıcı, 1993: 276). Şair Abdî, “*es-selâm*” redifli manzumede Peygamberimiz (s.a.v)’i Müslümanların göz nuru ve gözlerin aydınlığı olarak tavsif eder:

Es-selâm ey nûr-ı çeşm-i ehl-i İslâm es-selâm 39/1

4.3. Seyyid-i Kevneyn Fahrü'l-Mürselîn

Kevneyn “dünya ve ahiret” anlamında kullanılan bir kelimedir (Uludağ, 2022: 342-343). Şair Abdî, Peygamberimizi dünya ve ahirette yaratılmış bütün varlıkların efendisi ve diğer Peygamberlerin övücü olarak vasıflandırmıştır:

Es-selâm ey seyyid-i kevneyn fahrü'l-mürselîn 39/2

4.4. Vâkıf-ı Esrâr-ı Pinhân

“Esrâr-ı pinhân” gizlenmiş veya gizli sırlar demektir (luggat.com/index.php.ceviri). Şair Abdî, Hz. Muhammed (s.a.v)’in hiç kimsenin bilmediği gizli sırlara vakıf olduğunu dile getirmiştir:

Es-selâm ey vâkıf-ı esrâr-ı pinhân es-selâm 39/2

4.5. Gevher-i Yektâ-yı Bahr-ı Ma’rifet

Marifet, bilgi anlamına gelir. Allah’ı ve O’nun zatî ve sübûtî sıfatları, esmâsı ve tecellilerini manevi tecrübeyle elde edilen tasavvufi bir kavramdır (Uludağ, 2003: 54-56). Kul için en hayırlı şey, hayatın bütün safhalarında Allah’ı bilmesi ve tanınmasıdır (Hücvirî, 2018, s.331). Şair Abdî, Hz. Peygamber’i her konuda en mükemmel şekilde Allah’ın varlığını, birliğini ve rubûbiyetini bildiğini ifade etmek için marifet denizinin eşsiz mücevheri olarak vasıflandırmıştır:

Es-selâm ey gevher-i yektâ-yı bahr-ı ma’rifet 39/3

4.6. Şeb-i Çerâğ-ı Bezm-i İrfân

Şair Abdî, Hz. Peygamber’i ilim meclisinin gece lambası gibi tavsif etmiştir. Lamba ve ışık gece ve karanlığı nasıl aydınlatırsa Hz. Muhammed (s.a.v)’in de cehalet ve karanlıkları ortadan kaldırdığını, âlimlerin önünde bir nur gibi parladığını ifade etmeye çalışmıştır:

Es-selâm ey şeb-i çerâh-ı bezm-i irfân es-selâm 39/3

4.7. Gonca-i Hoş-bû-yı Gülzâr-ı Na’im

Şair Abdî, “*es-selâm*” redifli manzumesinde Hz. Peygamber’i cennetin gül bahçesinde güzel koku veren güle benzetmiştir:

Es-selâm ey gonca-i hoş-bû-yı gülzâr-ı na’im 39/4

4.8. Abrû-yı Hûr-ı Gilmân

Şair, cennet kızlarının ve gençlerinin güzelliklerini Hz. Peygamber’den aldıklarını söylerken bu vasfı kullanmıştır:

Es-selâm ey âb-ı rû-yı hûr-ı gilmân es-selâm 39/4

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

4.9. Padişâh-ı Kişver-i Din-i Mübin

şair Abdî, İslamiyet'i büyük bir ülke ve memlekete benzetirken, Peygamberimiz (s.a.v)'i de bu memleketin padişahı olarak ifade etmektedir:

Es-selâm ey padişâh-ı kişver-i din-i mübin
Es-selâm ey Ahmed-i Muhtâr-ı zî-şân es-selâm 39/5

4.10. Cilve-gâh-ı vahy ü ilhâm-ı Hüdâ

şair, Hz. Peygamber'in, Allah'ın vahiy ve ilhamına mazhar olduğunu söyler:

Es-selâm ey cilve-gâh-ı vahy ü ilhâm-ı Hudâ 39/6

4.11. Aşinâ-yı Sırr-ı Kur'ân

şair Abdî, Hz. Peygamber'i, Kur'ân-ı Kerim'in sırlarını bilen olarak vasıflandırmıştır:

Es-selâm ey aşinâ-yı sırr-ı Kurân es-selâm 39/6

4.12. Seyyidü's-Sâdât

Hz. Peygamber için kullanılan bu ibare aynı zamanda efendiler efendisi ve ehl-i beyt'in efendisi olarak da kullanılmaktadır. şair Abdî, Hz. Peygamber'e hitaben: "Her ne kadar isyan denizine batmış olsam da, günahkârların şefaatchisi ve ihtiyaçların kiblesi sensin" diye yardım dilemektedir:

Garîk-i bahr-ı isyânım ama yâ Seyyidü's-Sâdât
şefi'l-müznibin sensin meded ey kible-i hâcet 53/1

4.13. Habîb-i Hazret-i Hak

şair, Hz. Peygamber gibi güzel yaradılışlı ve güzel ahlaklı başka birinin daha dünyaya gelmediğini söyler. Allah'ın mahububu olduğunu, günahkârlara çok şefkatli olduğunu şöyle ifade eder:

Habîb-i Hazret-i Hakk'sın günahkârana eşfaksın
Cihana gelmedi zatın gibi hulk-i hasen bir zât 53/3

4.14. Habîb-i Hazret-i Mevlâ

Abdî, Hz. Peygamber'in Allah'ın habibi olduğunu, yaratılan ilk ve son müstesna kırmızı bir gül olarak ifade etmeye çalışmıştır:

Yaratdı Hakk seni ketm-i âdemden ey gül-i ra'na
Muahhar mübtedâsın ey Habîb-i Hazret-i Mevlâ 50/1

5. Hz. Peygamber sevgisi

şair Abdî'de Hz. Peygamber sevgisi ve muhabbeti had safhadadır. O, Hz. Peygamber'e olan muhabbetini pek çok yönden dile getirmiştir. Söylediği na't ve gazellerde bunu görmek mümkündür. Kalpten gelen duygularla, sevgisinin izhârını gerektiren en güzel kelimelerle ifade etmiştir. Kullandığı bütün terimler O'nun ne kadar derûnî bir atmosferle Peygamber sevgisiyle iç içe olduğunu gösterir. şair Abdî'nin, Peygamber sevgisinde dikkat çeken konuların başında; nübüvvet, mucize, miraç, hadis-i şerif, güzel ahlak, şefaet, ehl-i beyt ve ravzâ-i mutahhara gibi Hz. Peygamber (s.a.v)'le alakalı unsurları aşkın bir şekilde dile getirdiği görülmektedir.

şair Abdî, Hz. Peygamber'in enbiyâ'nın öncüsü, gerçek ve doğru yolun rehberi olduğunu ifade eder. O'na duyduğu sevgiden dolayı canını feda etmek ister:

Mürşid-i râh-ı hakikat şehsüvar-ı enbiyâ
Ya Muhammed Mustafa olsun sana canım feda 41/4

Adres Address

Abdî, beslediği aşk ve sevgi yolunda ölmenin saadet ve safâ'dan daha yüce ve değerli olduğunu söyler. Çünkü sevgiye müptela olduğundan dolayı ölüm korkusunun olmadığını ifade eder:

Râh-ı aşkında ölürsem ne sa'âdet ne safâ
Ben ki sevdâ-zedeyim yoktur ölümden hazerim 152/4

Şair, Allah'tan gelen sırların hazinesi olarak vasıflandırdığı Hz. Peygamber'i sevmenin insanın kalbine safâ, ruhuna gıda verdiğini belirtir:

Ey Nebî-i muhterem ey kenz-i esrâr-ı Hudâ
Hâlet-i aşkın verir kalbe safâ ruha gıda 41/1

Şair Abdî, Hz. Peygamber'in aşkı ve sevgisiyle kemal noktasına ulaşan kişinin güleç ve tebessüm dolu bir yüze sahip olduğunu ifade etmeye çalışır:

Aşkınla senin vâsıl olan evc-i kemâle
Gülzâr-ı muhabbetde açan gül gibi handân 60/6

Şair, Hz. Peygamber'in nurlu vücudunun hayrî'l-beşer (insanlığın en hayırlısı) olduğunu, O'na gerçek âşık olanın kalbinin de sevinçle çarptığını belirtir:

Vücûd-ı enverin hayrî'l-beşerdir yâ Resûl'Allah
Dil-i âşıkda aşkın cilvegerdir yâ Resûl'Allah 49/1

Şair Abdî, Hz. Peygamber'in yüce değerini takdir etmeyene yazıklar olsun der:

Ulüvvü kadr-i zîşânın takarrur etmeyen gâfil
Dirîgâ kendisinden bi-haberdir yâ Resûl'Allah 49/2

6. Mucize

Mucize, Allah'ın yaratmasıyla meydana gelen, nübüvveti iddia eden Peygamber'in doğruluğunu ispat etmek için gösterdiği ve diğer insanların yapmaktan aciz oldukları harikulade olaydır. (Abdülcebbar, 1960-65: 199). Hz. Peygamber'in Allah'tan vahiy aldığı gösterdiği mucizeler ile bilinebilir. Mu'cize harikulade bir olay olmasına rağmen aklen mümkün olan bir hadisedir. Mucize hakiki peygamber ile sahte peygamberi birbirinden ayıran en büyük özelliktir (Râzî,1934-62, cilt 11, s. 108.; Yavuz 2007: 257-262). Peygamberler, Allah'tan aldıkları vahiy ile gelecekteki bazı olayları bildirmişler ve haber verdikleri gibi çıkmıştır. Bu gibi mucizeler' de peygamberliği ispat eden ve kanıtlayan delil olarak kabul edilmiştir (Cahiz, 1399/1979, III, s. 260). Şair Abdî, Hz. Peygamber'in gösterdiği mucizelerine işaret ederek, Hz. Peygamber'in bu özelliğini dile getirmiştir. Şair Abdî'de Hz. Peygamber'in hak mucizelerini gören müşriklerin hidayete geldiklerini şu beyitle ifade eder:

Mu'cizâtın dâd-ı Hak'dır ya Resûl'Allah senin
Pertev-i nûrın gören müşrikler etdi ihtida 41/3

Müşriklerin Hz. Peygamber'den mucize istemeleri üzerine meydana gelen "İnşikâku'l-Kamer" yani ayın yarılması hadisesi Hz. Peygamber'in önemli mucizelerindendir. Abdî, Hz. Peygamber'in parmağıyla aya işaret edip ayın ikiye ayrılması mucizesine müşriklerin hayret ettiklerini şöyle nazmeder:

Mu'cizâtın müşrikine verdi hayret zirâ
Etdîn engüşt-i Nübüvvetle dü pâre kamerî 56/3

7. Mi'rac

Mirac mucizesi, Hicret'ten 19 ay önce Recep ayının 27. gecesinde gerçekleşmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de "Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir" (İsrâ:17/1) buyrulmaktadır. İsrâ, gece yolculuğu ve gece yürüyüşü demektir. Mirac ise, yükselmek ve göğe çıkmak demektir (Yücel, 2012: 83). Peygamber Efendimiz (s.a.v) Cebrail'in getirdiğı "Burak" isimli bir binekle Kudüs'e gelip namaz kılmıştır. Daha sonra "Mirac" denilen bir aletle göğe yükselmiştir. "Sidre-i Müntehâ" ve diğer birçok yüce makamlar gösterilmiş ve birçok lütuflara mazhar olmuştur (Yücel, 2012: 83). Mirac hadisesi Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçmektedir: "Onu, çok güçlü, üstün niteliklerle donatılmış biri (Cebrâil) öğretti. O, ufkun en yüce noktasındayken asıl şekliyle görüldü. Sonra yaklaştıkça yaklaştı. Öyle ki, iki yay kadar hatta daha yakın oldu. Böylece Allah, kuluna vahyini ilettili. Gözün gördüğünü kalp yalanlamadı. Şimdi siz şüpheye düşüp gördükleri hakkında onunla tartışmaya mı kalkışıyorsunuz? Andolsun ki onu (meleği) iniş esnasında en sondaki sidretül'müntehânın yanında bir daha gördü. Ki onun yanında huzur içinde kalmacak cennet vardır. O an sidreyi bürüyen bürümüşü. Göz ne kaydı ne de hedefinden şaştı. Hiç kuşkusuz o, rabbinin ayetlerinden en büyüğünü görmüşü" (Necm:53/ 5-18).

şair Abdî, Hz. Peygamber'in mirac mucizesini birçok manzumesinde dile getirmiştir. "Kâbe Kavseyn", Hz. Peygamber'in mi'racda Cebrâil'e veya Cenâb-ı Hakk'a yaklaştığını ifade eden bir terimdir. Abdî, ayette bildirildiğı gibi Hz. Peygamber'in mirac gecesinde Allah'a yaklaştığını ifade eder ve Hz. Peygamber'in dışında bu dünyada kimsenin böyle apaçık bir nuru görmediğini söyler:

Kâbe kavseyne erişti Leyle-i Mi'râcda
Görmemiş âlemde kimse böyle nûr-ı ezherî 43/4

şair, Hz. Peygamber'in mirac gecesinde manevi nimetlerle karşılandığını ve hiç kimsenin bilmediğı gizli sırlara mazhar olduğunu ifade eder:

Mazhar-ı feyz-i likâsın leyle-i Mi'râc'da
Mahrem-i razı hafâsın yâ Muhammed lâ cerem 48/2

Hz. Peygamber mirac gecesinde Mekke'den Kudüs'e götürüldü. Buna "geceleyin yürütmek", yani İsrâ denir. İsrâ ile anılan surenin ilk ayeti bu olay ile ilgilidir. Bu sure Kur'ân-ı Kerim'de 17. sırada olup 111 ayettir. şairimiz buna işaret için: "Ebü'l-Kasım" künyesini dile getirerek, âlemlere rahmet olan Hz. Peygamber'e İsrâ suresinin indirildiğine işaret etmektedir:

Vücûdun "Rahmeten li'l-âlemin"dir yâ Ebü'l-Kâsım
Senin şânında zira nâzil oldu Sûre-i İsrâ 50/2

Abdî, mirac gecesinde Cenâb-ı Hakkın büyük nimetlerine mazhar olan Hz. Peygamber'in, aynı zamanda diğer peygamberlerin mucizelerinin O'nun şahsında ortaya çıktığına işaret eder:

Sûdur etdi cemi'-i mü'cizat-ı enbiya senden
Verildi Cenâb-ı Hakk'dan sana ni'met-i uz mâ 50/3

8. Şefaata talebi

Şefaata, şef kökünden türeyen bir terimdir. Birisinin suçunun bağışlanması ve dileğinin yerine getirilmesi için aracılık yapmak demektir (Alıcı, 2010: 411). Mahşer günü hesap görme sıkıntısından dolayı uzun bir zaman bekleyen müminlerin bu sıkıntıdan kurtulmaları ve derecelerinin yükseltilmesi gayesiyle Hz. Peygamber, Allah katından şefaata talep edecektir. Şefaata, müminler için gerçekleşecektir. Kâfirlere şefaata tahakkuk etmeyecektir. Bu konuda bütün İslam âlimleri aynı görüşü benimsemişlerdir. (Abdülcebbâr, 1965: 688).

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Şair Abdî, birçok mutasavvıf ve divan şairi gibi şefaata konusunu Divânçe'sinin pek çok manzumesinde dile getirmiştir. Abdî, günahkâr müminlere şefaata etme yetkisine sahip olan Hz. Peygamber'den kendisine de şefaata etmesini ister:

Diler Abdî şefâ'at yâ Şefî'ül-müznibin senden
Şefâ'at kânî mahbûb-ı Hudâ'sın yâ Resûl'Allah 57/5

Liva adlı bayrak sahibi Hz. Peygamber'den, mahşer gününde aciz ve çaresiz olduğundan merhamet etmesini ve şefaata etmesini talep eder:

Merhamet kıl Abdî-i naçize Allah aşkına
Rûz-ı Mahşerde şefa'at eyle ey sahib-i livâ 41/5

Şair Abdî bir başka beyitte, mahşer ehlinin şefaata beklediği Hz. Peygamber'den kendisine de şefaata etmesini umduğunu ifade eder:

Kemterin Abdî umar senden şefâ'at kıl kerem
Ey şefî-i ehl-i mahşer ey Resûl-i Kibriya 42/5

Şair, Hz. Peygamber'in ayak bastığı toprağın inci gibi kıymetli ve değerli olduğunu ve O'nun yolundan gittiğini ifade ederken; şefaattenden mahrum olanlar gibi mahcup ve utangaç olmak istemediğini belirtir:

Abdî ki senin müntesib-i hâk-i dürrindir
Etme ânı şermende-i mahrûm-ı şefâ'at 45/5

Her zaman gözyaşları içinde yalvardığını söyleyen Abdî, Allah'tan mağfiret Hz. Peygamber'den de şefaata talebinde bulunur:

Döküb gözyaşını her dem tazarru' eylerim Abdî
Hüdâ'dan mağfiret senden şefâ'at yâ Resûl'Allah 46/7

Abdî, eğer Hz. Peygamber ahiret âleminde günahkârlara şefaatiyle yardımcı olursa, hiçbir korku ve endişenin çekilmeyeceğini ifade etmiştir:

Zümre-i ehl-i zünûba dest-gir olsan eger
Dâr-ı ukbâda çekilmez hevl-i mahşerden elem 48/7

Bir başka beyitte; günah denizinde kaldığını ifade ederken, şefaata etmesi için Hz. Peygamber'den yardım istemiştir:

Kaldı 'Abdî bahr-ı isyânda yetiş imdâdına
Ey Resûl-i Kibriyâ eyle şefâ'at kıl kerem 48/8

Cenâb-ı Hakk'ın, Hz. Peygamber'in isteğini asla reddetmediğini belirten Abdî, mahşer gününde şefaatiyle sevindirmesini talep etmiştir:

Şefî' ol 'Abdî-i nâçizi şâd et rûz-ı mahşerde
Niyâzın yâ Resûl'Allah Hudâ red eylemez aslâ 50/5

Şair Abdî, Hz. Peygamber'den pişmanlığın duyulacağı mahşer gününde utanç duymaması için şefaattini talep eder. Çünkü kendisini kurtaracak hayırlı ve güzel amelden yoksun olduğunu ifade etmek için "bî-zâd-ı sefer" ibaresini kullanmıştır. Kendisini azıksız ve hazırlıksız yolculuğa çıkan kişiye benzetmiştir:

Şefâ'at kıl hacil etme aman rûz-ı nedâmetde
Ki zirâ 'Abdî bî-zâd-ı seferdir yâ Resûl'Allah 49/9

Büyük günah işleyenlerin de Hz. Peygamber'in şefaattinden ümit kesmediklerini kıymetli bir müjde olarak belirtir:

Adres | **Address**

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

Ne âli müjdedir 'Abdî 'ibâda fahr-ı âlemde
Kebâ'ir ehli de kat'-ı ümîd etmez şefâ'atdan 58/5

9. Ravza-i mutahhara

Ravza-i Mutahhara, sözlükte “tertemiz bahçe” anlamına gelir. Hz. Peygamber'in evi ile minberi arasındaki alan olarak kabul edilmiştir (Bozkurt, 2007: 475). İslam âlimlerinin birçoğuna göre ravza-i mutahhara, Mescid-i Nebevi'nin bütün alanını kapsar (İbn Şebbe: 138). şair Abdî 30 yaşlarında iken 1887 yılında Hac ibadetini yapmak için kutsal topraklara gitmiştir. Medine'de kaldığı sürede ravza-i mutahhara'dan çok etkilendiği yazmış olduğu beyitlerden anlaşılmaktadır. Bir beytinde en büyük saadete mazhar olan Hz. Peygamber'in ravza'sını Firdevs bağına değişmediğini ifade eder:

Mazhar-ı feyz-i sa'adetdir Habib-i Kibriyâ
Bağ-ı Firdevs'e değişmem Ravza-i Peygamberî 43/5

şair Abdî, müminlerin Ravza'da buldukları zaman büyük feyz aldıklarını söyler. Buranın zengin ve fakir demeden herkes için sığınma ve dinlenme yeri olduğunu belirtmektedir:

Ravza-i pâkinden ümmet iktisâb-ı feyz eder
Hâb-gâh-ı devletindir melce-i bây [u] gedâ 41/2

Abdî, Hz. Peygamber'in eşiğinin tozunu idrak gözüne sürmek istediğini çünkü O'nun kapısının toprağı görmeyi artıran sürme olduğunu şöyle ifade eder:

N'ola çeksem ğubâr-ı âsitânın çeşm-i idrâke
Senin hâk-ı derin kühl-i basardır yâ Resûl'Allah 49/3

şair Abdî, Hz. Peygamber'i ve ravzasını her zaman hayalinde yaşattığını, gönül hâreminde bir yerin kendisine de nasip olup olmayacağını merak eder:

Beslerim ravza-i Firdevsi hayâlimde seni
'Acabâ var mı benim de hârem-i dilde yerim 152/3

10. Hz. Peygamber'in ehl-i beyti

Ehl-i beyt terkibi “ev halkı” anlamındadır. Bir rivayete göre ehl-i beyt ile ilgili “*Ey Peygamber ailesi! Allah sizi sadece günah kirlerinden arındırmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor*” (Ahzab 33/33) ayeti nazil olduğu zaman Hz. Peygamber, eşlerinden Ümmü Seleme'nin yanında bulunuyordu. Hz. Peygamber orada bulunan Ali (ö. 661), Fâtıma (ö.632), Hasan (ö. 669) ve Hüseyin'i (ö. 680) abasının altına aldı. “Allah'ım, bunlar benim ehl-i beytimdir, onları günahlardan temizle!” şeklinde dua etti. Ümmü Seleme (ö. 681), Hz. Peygamber'e kendisinin de ehl-i beyt'ten olup olmadığını sorunca, Hz. Resulullah: “Sen zaten kendi yerindesin, sen hayır üzeresin” diye cevap vermiştir (Tirmizî, “Menâkıb”, 31; Öz, 1994: 498-502). Birçok edebî eserde Hz. Peygamber'in ehl-i beytinin başına gelen sıkıntı ve zulümlerin anlatıldığı maktel ve mersiyyeler yazılmıştır (Türkoğlu, 2017: 107-128). şair Abdî, ehl-i beyt'i daha çok Kerbelâ faciasından dolayı mersiye ve na'tlarında dile getirmiştir. Çektikleri sıkıntı ve uğradıkları felaketlerden dolayı üzüntüsünü ifade etmeye çalışmıştır. Bir beytinde ehl-i beyti, âl-i Resul olarak belirtmiştir. Kerbelâ faciasının büyük bir bela olmasından dolayı âl-i Rasul'den olan Hz. Ali'nin ruhunun dahi inleyip ağladığını söylemektedir:

Ne belâdır bu belâ âl-i Resul'e yâ Râb
Eyledi rûh-ı Aliyyü'l-Murtazâ'yı nâlân 64/5

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

10.1. Hz. Ali (ö. 661)

Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in (ö. 620) en küçük oğludur. İman eden ilk Müslümanlardandır. Hicretin 2. senesinin sonlarında Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fâtıma ile evlenmiştir. Bedir, Uhud, Hendek, Huneyn ve Hayber gazvelerine katılmış ve büyük kahramanlıklar göstermiştir. Hz. Osman'dan sonra 4. Halife olmuştur. Hz. Peygamber'in çok sevdiği torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in babasıdır (Fığlalı 1989: 371-374). Şair Abdî'nin ehl-i beyt'e karşı büyük bir muhabbeti vardır. Ancak Hz. Ali'nin ismini Kerbelâ olayından dolayı anmıştır. Kerbelâ, (10 Ekim 680) tarihinde Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin ve ailesiyle birlikte 70 kadar Müslüman'ın Emevîlerce şehid edildikleri yerdir. Burası Bağdat'ın 100 km. güneybatısında yer alan bir yerleşim yeridir (Öz, 2022: 271-272).

Şair Abdî, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ve beraberindeki Müslümanları katleden zalimlerin Hz. Ali'nin elinden asla cennetteki kevser suyu içemeyeceklerini ifade etmiştir:

Kerbelâ'da irtikâb-ı cürm eden zâlimler
Ab-ı Kevser içemez dest-i 'Alî'den asla 65/3

10.2. Hz. Fatıma-i Zehra

Hz. Peygamber'in soyunu devam ettiren kızı, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesidir. Lakabı "beyaz, aydınlık ve nur gibi parlak yüzlü kadın" anlamına gelen Zehrâ'dır. Mekke'de 605 yılında doğdu. Hz. Peygamber'in vefatından beş buçuk ay sonra (22 Kasım 632) tarihinde Medine'de vefat etti (Kandemir, 1995: 219-223.; Emînî, 1992: 133-135). Şair Abdî, Hz. Fatıma-i Zehra'nın adını Kerbelâ olayından dolayı zikretmiştir.

Abdî, Kerbelâ olayı hakkında yazdığı mersiyye'de Yezid'in (ö. 683) ismini de ifade etmektedir. Hz. Hüseyin ve beraberindekilerini öldürme emrini veren Yezid, Emevî halifesi idi (Akıl, 1394/1975, 84-93). Kerbelâ Mersiyyesinde Hz. Peygamber'in soyunun can düşmanı olarak ifade edilen Yezid'in, Hz. Fatıma'nın gözünün nuru olan Hz. Hüseyin'i şehit ettiğini belirtmektedir. Bundan dolayı Allah'ın rahmetinden istifade etmemesini ve Cenâb-ı Hakk'ın kahrına uğramasını, her zaman ağlamasını istemektedir:

Hânedân-ı Mustafa'ya hasm-ı cân oldu Yezid
Nur-ı çeşm-i Fatımâ-yı Zehrâ'yı ettirdi şehîd
Olmasın asla Hudâ'nın rahmetine müstefid
Uğrasın kahr-ı Cenâb-ı Hakk'a her an ağlasın. 63/2

Kadınların en hayırlısı olan Hz. Fatıma'nın mahşer günü, Allah'ın huzurunda Hz. Hüseyin'in kan davasını talep edeceğini belirtir:

Rûz-ı mahşerde cenâb-ı Fâtıma hayrî'n-nisâ
Hak divânında eder hûn-ı Hüseyin'i da'vâ 65/4

10.3. Hz. Hüseyin

Şehid lakabıyla meşhur olan Hz. Hüseyin, Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın en küçük oğludur. Hicretin 4. Senesinde (10 Ocak 626) yılında Medine'de doğdu (Fığlalı, 1998: 518-521). 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) yılında Kerbelâ'da Emevî halifesi Yezid'in adamlarından Ubeydullah b. Ziyâd ve Şemir b. Zülcevsen'in emriyle Sinân b. Enes en-Nehâi tarafından önce saçları daha sonra başı kesilerek katledildi (Üveys, 1948:100-217). Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da vahşice katledilmesi ve yakınlarına yapılan zulümler asırlardan beri Müslümanların en çok üzüldüğü olayların başından gelmektedir. Hz. Peygamber'in torununa hunharca yapılan bu zulüm Müslümanların hafızasından hiçbir zaman silinmemiştir. Birçok şair tarafından makteller ve mersiyyeler yazılmıştır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

şair Abdî, Hz. Hüseyin'nin şehid edilmesini birkaç yerde dile getirmektedir: Hz. Peygamber'in ehl-i beytinin kâmillerinden olan Hz. Hüseyin'in Hz. Ali ailesinin en sevgili ferdi olduğunu hatırlatır. Hz. Peygamber'in torunu ve Hz. Ali'nin oğlu olmasından dolayı tertemiz soyuna işaret eder. Maruz kaldığı zulüm ve işkencelerden dolayı gökte melekler, yerde ise insanların ağlamasını istemektedir:

Ekmel-i âl-i Rasûl-i Kibriyâdandır Hüseyin
Cevher-i ferd-i Aliyyü'l-Murtaza'dandır Hüseyin
Böyle bir pâk nesebdir etkıyadândır Hüseyin
Halına gökte melekler yerde insan ağlasın. 63/4

Büyük düşman Ubeydullah b. Ziyâd'ın Hz. Hüseyin'i katl etmek için kalabalık bir orduyu Kerbelâ'ya gönderdiğini söyler:

Ceyş-i gümrâh-ı adüv ekberi İbn-i Ziyâd
Kerbelâ'da gönderüb kıldı Hüseyin'e kasd-ı cân 64/3

Lanetli şemir b. Zülcevşen'in Hz. Hüseyin'in başını vücudundan ayırmasından dolayı yeryüzünün titrediğini, susuz bıraktıklarından kupkuru dudaklarla fanî dünyadan göçtüğünü söyler. Hz. Hüseyin'in bu şekilde acımasızca öldürenlere herkesin lanet okuduğünü belirtmektedir:

Serini tenden cüdâ eyledi şimr-i la'in
Oldı bu fâci'âdan arz-ı İlahî lerzân 64/4
Teşne-leb dâr-ı fenadan gitdi ol pâk neseb
Olmayan var mı anın katline la'net-hân 64/7

Sonuç:

Bu çalışmada; Divân edebiyatından etkilenen ve yazdığı nazirelerle şiirde haklı bir üne sahip olan şair Abdî'nin manzumelerinde Hz. Peygamber ele alınmıştır. şair Abdî'nin na'atları ve diğer manzumeleri incelendiğinde Peygamber sevgisinin en üst düzeyde kendini hissettirdiği görülmüştür. Buna göre Abdî'nin Hz. Peygamber'e dair şiirlerinin incelenmesi neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

a) şair Abdî'nin “Resulüllâh, Resul-i Ekrem, Resul-i Kibriyâ, Habib-i Kibriyâ, İmâmü'l-Müttakîn, Mahbûb-ı Hudâ, Nebiyy-i Muhterem, Rahmeten li'l-âlemin, Mürşid-i râh-ı hakikat, Şehsüvâr-ı enbiyâ, Melce-i bây [u] gedâ, Kerem-i Hâlık-ı zî-şân, Kân-ı edeb, Cevher-i gencine-i irfân, Sun'-ı mümtâz-ı Hudâ, Nebiyy-i muhterem, Kurretü'l-'ayn-i ümem” gibi ifadeleri kullanmak suretiyle âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber'in peygamberlik yönüne, önceki peygamberlerin önderi oluşuna, Hakk katında ve halk nazarındaki seçkinlik ve kıymetine, her şeyin ötesinde Allah'ın sevgili elçisi oluşuna atf yaptığı tespit edilmiştir.

b) Abdî'nin bazı şiirlerinde Esmâ-i Nebî olan “ Muhammed, Mustafa ve Ahmed” ism-i şeriflerini zikrettiğine rastlanmıştır.

c) şairin “Eşref-i Mahlûk-ı Yezdân, Nûr-ı Çeşm-i Ehl-i İslâm, Seyyid-i Kevneyn, Fahrü'l-Mürselin, Vâkıf-ı Esrâr-ı Pinhân, Gevher-i Yektây-ı Bahr-ı Marifet, Şeb-i Çerâğ-ı Bezm-i İrfân, Goncâ-i Hoş-bûy-ı Güzlâr-ı Na'im, Ab-rûy-ı Hur-ı Gilmân, Padişâh-ı Kişver-i din-i Mübin, Cilvegâh-ı vahy ü ilhâm-ı Hudâ, Aşinây-ı Sırr-ı Kur'ân, Seyyidü's-Sâdât, Habib-i Hazret-i Hak, Habib-i Hazret-i Mevlâ, Nûr-ı mücessem, Pertev-i nûr-ı Hudâ, Şemîm-i gonce-i bâğ-ı ârâ” gibi ifadelerle Hz. Peygamber'in sıfatlarına, öne çıkan özelliklerine işarette bulunmuştur.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

d) Abdî, peygamberliğin özelliklerinden olan mucize konusunu dile getirmiştir. “Şakk-ı Kamer” hadisesine dikkat çekmiştir. Hz. Peygamber’in mucizelerini gören müşriklerin İslamiyet’i seçtiklerini belirtmiştir. Hz. Peygamber’in Mi’rac mucizesine yer vermiştir.

e) Şair Abdî, cennet bahçelerinden bir bahçe olan Hz. Peygamber’in kabrini, yani Ravza-i mutahhara’yı ele almış, en güzel duygu ve düşünceleriyle bu mekânı tasvir etmiştir. Hac ziyaretinde kaldığı ravza-i mutahhara’nın manevi havasını hayatı boyunca unutamamış olduğunu beyitlerinde dile getirmiştir.

f) Hz. Peygamber’in en önemli özelliklerinden biri şefaathetme yetkisine sahip oluşudur, hatta en büyük şefaatin (şefaathet-i uzmâ) ona verildiği hadislerde zikredilmiştir. Bunun bir yansıması olarak Abdî de şefaathet talebini birçok yerde dile getirmiştir.

g) Hz. Peygamber’in “ Hz. Ali, Hz. Fatıma-i Zehrâ ve Hüseyin” isimlerini ve bunlara dair “Aliyyü’l-murtaza, Hayrû’n-nisâ, Ekmel-i âl-i Rasûl-i Kibriyâ (Hz. Hüseyin)” sıfatlara yer veren şairin, Kerbelâ olayına değindiği, bu olayda yaşananları acıklı ve hüznünlü bir şekilde dile getirdiği dikkat çekmiştir. Hatta bu olayın gerçekleşmesine sebep olan Yezîd ile olayda rol alan İbn-i Ziyâd ve Şimr gibi kişilere lanette bulunduğu ve beddua ettiğine yönelik olumsuz ifadelerle karşılaşmıştır.

Kısacası pek çok divan şairi gibi Şair Abdî’nin de Hz. Peygamber’e olan sevgisi ve muhabbeti belirtilen konular çerçevesinde en güzel şekilde dile getirdiği tespit edilmiş; şair bu yönüyle Divân şiiri geleneğine bağlı kalarak bir Divançe oluşturacak kadar manzumeler söylemiş ve Urfa klasik edebiyatında ismini ölümsüzleştirmiştir.

Kaynakça

- Abdülcebâr, K. (1960-65) *el Muğni fi ebvâbi’t-tevhid ve’l-adl* (nşr. Tâhâ Hüseyin-İbrahim Medkûr v.dğr) Cilt 15, s, 199 Kahire: Şeriketü’l-Mısriyye.
- Abdülcebâr, K. (1960-65), *Şerhu’l-Usûli’l-hamse* (nşr. Abdülkerim Osman), Kahire: 1965. yy.
- Ahatlı, E. (2002), *Peygamberlik ve Hz. Muhammed’in Peygamberliği*, İstanbul: yy.
- Akıl, N. (1394/1975), *Hilâfetü benî Ümeyye*, Kahire: yy.
- Alıcı, M. (2010). Şefaathet. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 38: 411). İstanbul: TDV Yayınları.
- Alpay, B. (1986) *Şanlıurfa Şairleri*, Şanlıurfa: Dal Yayıncılık.
- Bozkurt, N. (2007). Ravza-i Mutahhara. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 34: 475). İstanbul: TDV Yayınları.
- Câhiz, (1399/1979). *Hucecü’n-nübüvve* (Nşr. Abdüsselâm M. Hârûn). Kahire: yy.
- Emînî, İ. (1992), *Örnek İslam Kadını Hz. Fâtıma* (trc. Fahrettin Altan-Seyyid Seccâd Hüseyinî), Kum: yy.
- Ertan, M.E. (1997) *Urfalı Şair Abdî*, Şanlıurfa: Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı Yayınları.
- Fayda, M. (1989). Ahmed. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt, 2: 29). İstanbul: TDV Yayınları.
- Fığlalı, E. R. (1989). Ali. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt, 2: 371-374). İstanbul: TDV Yayınları.
- Fığlalı, E. R. (1998). Hüseyin. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 18: 518-521). İstanbul: TDV Yayınları.
- Gür, M. (2010). Süleyman Nazif. *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 38: 92-94). İstanbul: TDV Yayınları.
- Hücvirî, (2018), *Hakikat Bilgisi Keşfu’l-Mahcub* (Haz. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İbn Sa’d, M. (1388/1968), *et-Tabakâtü’l-kübrâ* (Nşr. İhsan Abbas). Beyrut: yy.
- İsfahânî, R. (1381/1961), *el-Müfredât fi ğarîbi’l-Kur’ân* (Nşr. M. Seyyid Kîlânî). Kahire: yy.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

- İbn Şebbe, E. (1979), *Târîhu'l-Medîneti'l-münevvere: Ahbârü'l-Medîneti'n-nebeviyye*, nşr. Fehîm M. şeltût. Cilt 1: 138. Cidde: yy.
- Kandemir, M. Y. (1995) .Fâtıma. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt, 12: 219-223). İstanbul: TDV Yayınları.
- Kazancı, A. L. (1992). Bî'set. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 6: 217.). İstanbul: TDV Yayınları.
- Kurnaz, C. (1996). Gül. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 14: 219-222). İstanbul: TDV Yayınları.
- luggat.com/index.php.ceviri
- Okay, M. O. (1992). Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt: 5: 548-549). İstanbul: TDV Yayınları.
- Öz, M. (1994) . Ehl-i Beyt. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt: 10: 498-502). İstanbul: TDV Yayınları.
- Öz, M. (2022) . Kerbelâ. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt, 25: 271-272). Ankara: TDV Yayınları.
- Râzî, F. (1934-62). *Mefâtihu'l-ğayb* (Nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd, Cilt: 11: 108) Kahire: yy.
- Sami, ř. (1317). *Kâmûs-ı Türkî*, Dersaadet: İkdam Matbaası
- Saraç, A. (1986). *Urfalı şair Abdî Hayatı Sanatı Eseri*, şanlurfa: Dal Yayıncılık.
- Türkoğul, S. (2017), Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler ve Bekâî'nin Kitâb-ı Kerbelâ Mesnevisi, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (Sy.58:107-128). Erzurum: yy
- Uludağ, S. (2022). Kevn. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 25: 242-243). Ankara: TDV Yayınları.
- Uludağ, S. (2003). Mârifet. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 28: 54-56). Ankara: TDV Yayınları.
- Üveys, F. (1948). *şehidü Kerbelâ: el-İmâm el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib*, Kahire: yy.
- Yardım, A. (1997). *Peygamberimiz'in şemâli*, İstanbul: yy.
- Yavuz, Y. ř. (2007). Peygamber. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 34:257-262) İstanbul: TDV Yayınları.
- Yavuz, Y. ř. (2007). Nübüvvet. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 33: 279-285). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yazıcı, T. (1993). Çeşm. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 8: 276). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yücel, İ. (2012). *Peygamberimizin Hayatı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124